

Kokneses pamatskola - attīstības centrs

SPECIĀLO VAJADZĪBU
PAZĪMES BĒRNIEM
JAUNĀKAJĀ PIRMSSKOLAS
VECUMPOSMĀ

Inese Svence

Pirmsskolas izglītība

Pirmsskolas izglītība ir izglītības pakāpe, kurā notiek bērna individualitātes un personības veidošanās, veselības nostiprināšana un tiek nodrošināta sagatavošanās pamatizglītības ieguvei.

Vispārējās izglītības likuma 20. pants

Pirmskolas izglītības posmi

1. posms - no 1,5 gadiem līdz 3 gadiem (plānotais sasniedzamais rezultāts noteikts bērnam pilnu 3 gadu vecumā)
2. posms - no 3 gadiem līdz 5 gadiem (plānotais sasniedzamais rezultāts noteikts bērnam pilnu 4 gadu vecumā)
3. posms - no 5 gadiem līdz 6 gadiem (plānotais sasniedzamais rezultāts noteikts bērnam pilnu 6 gadu vecumā - līdz pamatizglītības uzsākšanai)

Speciālās vajadzības

- Nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni.

Vispārējās izglītības likuma 1. pants

Attīstības traucējumi

- Nozīmē, ka ķermenī vai psihē kaut kā trūkst vai tas funkcionē slikti.

Tas var būt ievainojums, iedzimts vai iegūts smadzeņu bojājums, tas ir neatgriezenisks un statisks (nemainīgs).

VISAM SAVS LAIKS.....

Ikviens bērns attīstās atšķirīgi, reizēm ātrāk, reizēm negaidīti pēkšņi...

Tomēr vecumposmu attīstības secība ir negrozāma...

BĒRNA ATTĪSTĪBA 1,5 - 3 GADU VECUMĀ

Kustību attīstība:

Kustību attīstība: labi rāpjas, uzkāpj/nokāpj pa trepēm, skrien, brauc ar trīsriteni, minot pedāļus, noliecas un paceļ kaut ko nepakrītot.

Roku un pirkstu veiklība: uzzīmē apli, vertikālu un horizontālu līniju, šķir lapas grāmatā, uzceļ torni no vismaz 6 klucīšiem, atskrūvē un aizskrūvē vāciņus.

Valoda: saprot lielāko daļu no teiktā, atpazīst un var nosaukt lielāko daļu no priekšmetiem savā tuvākajā apkārtnē, runā 4 vai 5 vārdu teikumus, izprot vārdus: uz, aiz, zem, blakus, lieto vārdus: es, tu, mēs, viņi, mans utt., citi cilvēki var saprast, ko bērns saka.

Uztvere un domāšana: pazīst vismaz 3 krāsas, diferencē 3 ģeometriskas formas, saliek attēlu no 3-4 gabaliem, var parādīt attēlam atbilstošu priekšmetu telpā.

Sociālā attīstība: atdarina pieaugušos un rotaļu biedrus, izrāda simpātijas pret pazīstamiem rotaļu biedriem, spēlē spēļ sagaidīt savu kārtu, spēļ paust dažādas emocijas.

IETEICAMS VĒRSTIES PIE SPECIĀLISTA, JA BĒRNS VECUMPOSMĀ 1,5 - 3 GADI:

- bieži krīt un nevar apgūt kāpšanu pa kāpnēm;
- runā ļoti neskaidri, neatsaucas uz savu vārdu;
- vērojama pastiprināta siekalošanās;
- izteiktas grūtības darboties ar maziem priekšmetiem;
- nevar uzzīmēt apli pēc parauga, sasniedzot 3 gadu vecumu;
- nesaprot vienkāršus norādījumus;
- nespēj izveidot dažu vārdu teikumus;
- neizrāda interesi par citiem bērniem;
- neizrāda nekādu interesi par lomu spēlēm;
- bieži mostas naktīs un raud.

Ja bērnam novērota kāda no netipiskām attīstības īpatnībām konsultējieties ar ģimenes ārstu, laicīgi saņemtu palīdzību un varētu konsultēties ar kādu no bērnu speciālistiem: ārstu otorinolaringologu, audiologu, neirologu, logopēdu, fizioterapeitu, bērnu psihiatru, psihologu, speciālo pedagogu.

Atcerieties! Neviena no šīm pazīmēm vēl neliecina, ka bērnam ir attīstības traucējumi, tas norāda tikai uz to, ka vecākiem jākonsultējas ar savu ģimenes ārstu/speciālistiem, kuri ieteiks turpmākos rīcības soļus.

BĒRNA ATTĪSTĪBA 5 GADU VECUMĀ

Kustību attīstība:

Kustību attīstība: lec un met kūleņus, šūpojas šūpolēs, rāpjas, var nostāvēt uz vienas kājas vismaz 10 sekundes.

Roku un pirkstu veiklība: pēc parauga uzzīmē trīsstūri un citas ģeometriskas figūras, uzzīmē cilvēku, uzraksta dažus drukātos burtus, spēj patstāvīgi apģērbties un noģērbties, ēd, lietojot karoti, dakšīņu un reizēm arī nazi.

Valoda: saprot lielāko daļu no teikta, atpazīst un var nosaukt lielāko daļu no priekšmetiem savā telpā; uzzīmē apli, vertikālu un horizontālu līniju ar krāsu vai uzcelj torni no vismaz 6 klucīšiem; uzskaitē un izskaitē vācīvis (pudeliņus, traučīņus).

Uztvere un domāšana: prot skaitīt līdz 5, pareizi nosauc vismaz 4 krāsas, izprot jēdzienus: lielāks, mazāks, vairāk, mazāk, ir izpratne par ikdienišķām lietām.

Sociālā attīstība: grib iepriecināt draugus un līdzināties viņiem, patīk dziedāt, dejot un tēlot, izrāda lielāku patstāvību, spēj atšķirt realitāti no fantāzijas.

IETEICAMS VĒRSTIES PIE SPECIĀLISTA, JA BĒRNS VECUMPOSMĀ 5 GADI:

- nerunā vai runā neskaidri, raksturīga atbalss runa - eholālija;
- neveido teikumus ir savdabīga komunikācija;
- kad uztraucas staigā uz pirkstgaliem;
- ir agresīvs pret citiem, mērķtiecīgi mēģina citiem nodarīt pāri;
- nespēj koncentrēties vienai aktivitātei ilgāk par 5 minūtēm;
- rotaļājoties neizmanto fantāziju un iztēli;
- lielāko laika daļu izskatās nomākts un nelaimīgs;
- izvairās no saskarsmes ar bērniem un pieaugušajiem;
- nav apguvis tualetes iemaņas;
- nesaprot vienkāršus norādījumus;
- neprot pats apģērbties, iztīrīt zobus vai nomazgāt rokas;
- nespēj paust dažādas emocijas;
- neprot turēt rokā zīmuli vai krītiņu;
- runā gramatiski nepareizi (nelieto daudzskaitli, pagātni un nākotni).

Ja bērnam ir novērotas kādas no attīstības īpatnībām, jākonsultējas ar ģimenes ārstu un speciālistiem - neirologu, bērnu psihiatru, psihologu, speciālo pedagogu, lai pēc iespējas ātrāk novērstu iemeslu šādām bērna darbībām un novērstu psiholoģiskus pārdzīvojumus turpmākajās skolas gaitās.

Atcerieties! Neviena no šīm pazīmēm vēl neliecina, ka bērnam ir attīstības traucējumi, tas norāda tikai uz to, ka vecākiem jākonsultējas ar savu ģimenes ārstu/speciālistiem, kuri ieteiks turpmākās palīdzības rīcības soļus.

Bērna ar garīgās attīstības traucējumiem attīstības īpatnības

Bērna vecums	Bērna ar normālu intelektu attīstība	Bērna ar viegliem garīgās attīstības traucējumiem attīstības īpatnības	Bērna ar vidēji smagiem un smagiem garīgās attīstības traucējumiem attīstības īpatnības
2–3 gadi	Runā teikumus, kas sastāv no 2 vārdiem, klausās, atdarina. Pazīst dažādas 10 – 15 ķermeņa daļas (kad jautā, parāda). Saprot komandas – “ <i>Nāc iekšā!</i> ” “ <i>Ej ārā!</i> ” Prot nolikt priekšmetu tur, kur tam jāatrodas. Prot pareizi pagriezt attēlu. Atkārto vārdus, sevišķi pieaugušā izrunātā teikuma pēdējo vārdu. Zina vismaz 8 – 10 priekšmetu nosaukumus. Apzinās sāpes, piemēram, saprot, ka var apdedzināties. Var pāršķirt lappusi grāmatā. Iet atmuguriski, skrien, kāpj pa pakāpieniem, iet sāniski, rāpo uz ceļiem, sit ar kāju pa bumbu. Var uzcelt torni no 4–5 klucīšiem, met bumbu noteiktā virzienā.	Neprot izmantot vecumam atbilstošas rotaļlietas – nezina ko ar tām darīt. Lieto maz vārdu vai atsevišķus vārdus un dzirdētas frāzes, kuru saturu nesaprot. Var aplūkot priekšmetu, taču neinteresējas, kas tas ir, kam domāts, ko ar to dara. Neuzdot jautājumus, jo nav attīstīta valoda un nav izteiktas intereses par apkārtējiem priekšmetiem. Darbojoties ar rotaļlietām, klusē. Neatdarina pieaugušo darbības. Var būt gan ļoti nepaklausīgs, uzbāzīgs, agresīvs vai otrādi, ļoti kautrīgs, raudulīgs, bailīgs. Raksturīgas emocionālās svārstības – te raud, te smejas, te dusmojas. Kustības ir vai nu neveiklas, nestabilas vai ir ļoti ātras, nemierīgas, taču bezmērķīgas.	Nerunā vai izrunā dažas skaņas, nesaprot pieaugušo teikto. Kustības neveiklas, neprecīzas, bezmērķīgas. Var vēl nestaigāt. Nesaprot, ko darīt ar iedoto rotaļlietu vai priekšmetu. Vienaldzīgs pret apkārt notiekošo. Emociju trūkums – svarīga tikai organisma vajadzību apmierināšana, piemēram, ja grib ēst vai dzert, raud, ja paēdis, apmierināts rūc u. c. Raksturīgas vienkāršas kustības, piemēram, galvas grozīšana, šūpošanās u. c.
3–4 gadi	Runā teikumus ar 4 vai 5 vārdiem, strauji notiek vārdu krājuma palielināšanās, patīk pantīni, dzejoļi, saprot lielāko daļu teiktā. Pazīst 20 ķermeņa daļas. Prot nosaukt 2–3 krāsas. Ar krītu apvelk apli. Var izpildīt vairākas darbības pēc kārtas – “ <i>Uzvelc kurpes, atver durvis, izej ārā!</i> ” Atšķir siltu no auksta. Lec ar abām kājām, labi skrien, rāpjas pa trepēm, sper bumbu, 3–5 sekundes stāv uz vienas kājas. Prot uzcelt torni no 6–8 klucīšiem, ielej krūzītē ūdeni, zīmē, prot griezt pa līnijām, mīca plastilīnu, līmē. Noliecas un paceļ kaut ko nepakrītot, šķir lapas grāmatā. Atpazīst un var nosaukt lielāko daļu no priekšmetiem savā tuvākajā apkārtnē. Var pateikt kā viņu sauc un cik viņam gadu. Saliek attēlu no 3-4 gabaliem. Atdarina pieaugušos un rotaļu biedrus, spēlē ģimeni, citas lomu spēles. Spēj paust dažādas emocijas (prieks, bēdas u. c.). Runā lieto “es” formu.	Valoda nav attīstījusies – nesaprot vienkāršus pieaugušo norādījumus, neveido dažu vārdu teikumus. Valoda ir neskaidra. Kustības ir vāji attīstītas – bieži krīt un nevar apgūt kāpšanu pa kāpnēm. Neprot izmantot vecumam atbilstošas rotaļlietas – nesaprot, ko ar tām darīt. Vāja interese vai nav intereses par priekšmetiem. Izteiktas grūtības darboties ar maziem priekšmetiem. Neizrāda interesi par citiem bērniem – spēlējas vienatnē. Darbojas ar priekšmetiem un rotaļlietām klusējot. Ir ļoti lielas grūtības uz laiku šķirties no mammas. Bieži mostas naktīs un raud.	Valoda nav attīstījusies – nerunā vai izrunā dažas skaņas vai vārdus. Nesaprot citu teikto. Ar priekšmetiem un rotaļlietām veic neatbilstošas, vienkāršas, bezmērķīgas kustības, piemēram, vienkārši sit ar rotaļlietu pa grīdu. Bērna darbībām nav noteiktu mērķu. Stipri siekalojas. Bieži raud. Nav vēlētāšanās darboties ar pieaugušajiem.

Izglītojamo speciālo vajadzību izvērtēšana pirmsskolas izglītības iestādēs no 5 gadu vecuma

Ministru kabineta noteikumi Nr. 453

Pielikums
Ministru kabineta
2021. gada 29. jūnija
noteikumiem Nr. 453

Izglītojamo speciālo vajadzību izvērtēšana pirmsskolas izglītības iestādēs

Veidlapas paraugs

Pirmsskolas izglītības iestāde _____
Izglītojamā vārds, uzvārds _____
Izvērtētāja vārds, uzvārds, _____
amats _____

1. Valodu mācību joma

Nr. p. k.	Izglītojamā zināšanas, izpratne un pamatprasmes	Vērtējums (atzīmēt atbilstoši)			Pedagoga darbība
		jā	daļēji	nē	
1.1.	Atbild uz jautājumiem				Pedagogs ieinteresē izglītojamo un rada vēlmi izteikties, veikt uzdevumus. Pedagogs izvērtē izglītojamā zināšanas, izpratni un pamatprasmes, pamatojoties uz pedagoģiskajiem novērojumiem
1.2.	Uzdod vienkāršus, isus jautājumus, saistītus ar ikdienu				
1.3.	Uzklausu citus				
1.4.	Piedalās sarunās				
1.5.	Stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, saskaņojot vārdus teikumos (patstāvīgi vai ar pedagoga atbalstu)				
1.6.	Nosauc pirmo skaņu vārdā				
1.7.	Pareizi izrunā skaņas				
1.8.	Pazīst atsevišķus burtus				
1.9.	Raksta burtu elementus				

1.10. Secinājumi un novērojumi _____
_____

2. Sociālā un pilsoniskā mācību joma

Nr. p. k.	Izglītojamā zināšanas, izpratne un pamatprasmes	Vērtējums (atzīmēt atbilstoši)			Pedagoga darbība
		jā	daļēji	nē	
2.1.	Nosauc savu vārdu un uzvārdu				Pedagogs lūdz izglītojamo nosaukt savu un ģimenes locekļu vārdus un uzvārdus, dzīvesvietu un vecumu. Pedagogs izvērtē izglītojamā zināšanas, izpratni un pamatprasmes, pamatojoties uz pedagoģiskajiem novērojumiem
2.2.	Nosauc savu ģimenes locekļu vārdus				
2.3.	Nosauc savu dzīvesvietu (valsti, pilsētu, pagastu)				
2.4.	Nosauc savu vecumu				

2.5. Secinājumi un novērojumi _____
_____

3. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma

Nr. p. k.	Izglītojamā zināšanas, izpratne un pamatprasmes	Vērtējums (atzīmēt atbilstoši)			Pedagoga darbība
		jā	daļēji	nē	
3.1.	Deklamē īsu dzejoli				Pedagogs aicina izglītojamo radošā darbā attēlot pazīstamus priekšmetus vai dabas objektus, izmantojot izglītojamā izvēlētu tehniku, piemēram, zīmēšanu, gleznošanu, apliecināšanu, veidošanu. Pedagogs izvērtē izglītojamā zināšanas, izpratni un pamatprasmes, pamatojoties uz pedagoģiskajiem novērojumiem
3.2.	Dzied kopā ar citiem				
3.3.	Dejo kopā ar citiem				
3.4.	Piedalās rotājās				
3.5.	Attēlo radošā darbā pazīstamus objektus				

3.6. Secinājumi un novērojumi _____
_____

4. Dabaszinātņu mācību joma

Nr. p. k.	Izglītojamā zināšanas, izpratne un pamatprasmes	Vērtējums (atzīmēt atbilstoši)			Pedagoga darbība
		jā	daļēji	nē	
4.1.	Atšķir gadalaikus				Pedagogs lūdz izglītojamam nosaukt gadalaikus un dzīvos organismus, kā arī raksturot tos. Lai izglītojamam palīdzētu, pedagogs var izmantot arī atbilstošus attēlus. Pedagogs izvērtē izglītojamā zināšanas, izpratni un pamatprasmes, pamatojoties uz pedagoģiskajiem novērojumiem
4.2.	Nosauc dažas gadalaikam raksturīgākās pazīmes				
4.3.	Nosauc un īsi raksturo tuvākajā apkārtnē sastopamos dzīvniekus				
4.4.	Nosauc un īsi raksturo tuvākajā apkārtnē novērojamos augus				
4.5.	Nosauc un īsi raksturo tuvākajā apkārtnē novērojamās sēnes				

4.6. Secinājumi un novērojumi _____
_____

5. Matemātikas mācību joma

Nr. p. k.	Izglītojamā zināšanas, izpratne un pamatprasmes	Vērtējums (atzīmēt atbilstoši)			Pedagoga darbība
		jā	daļēji	nē	
5.1.	Nosauc priekšmetu skaitu pieci apjomā				Pedagogs lūdz izglītojamam, praktiski darbojoties, skaitīt līdz pieci un atpakaļ, veidot skaitlīm priekšmetu kopu iespējamus variantus, grupēt priekšmetus pēc vienas pazīmes, piemēram, krāsas vai lieluma, salīdzināt priekšmetu kopas.
5.2.	Veido priekšmetu kopas pieci apjomā dažādās variācijās				
5.3.	Grupē priekšmetus pēc vienas pazīmes				

BĒRNA SPĒJU NOVĒRTĒŠANAS TESTI

Ja tiek novērota izteikti atšķirīga attīstība kādā no bērna vecumposmiem, ieteicams veikt bērna spēju novērtēšanas testus.

Testi palīdz noskaidrot bērna stiprās puses, valodas un intelektuālās spējas, kā arī sniedz ieteikumus par turpmākās palīdzības nepieciešamību un atbalsta pasākumiem.

VUDKOKA-DŽONSONA
KOGNITĪVO SPĒJU TESTS (V-DŽ
KST) NO 2 LĪDZ 90 GADU
VECUMAM

VEKSLERA BĒRNU INTELEKTA
TESTS (WISC-IV) NO 6-17 GADU
VECUMAM

MINHENES FUNKCIONĀLĀS
ATTĪSTĪBAS DIAGNOSTIKAS
TESTS (MFAD) NO 0 LĪDZ 3
GADU VECUMAM

*ADAPTĪVĀS
UZVEDĪBAS
NOVĒRTĒŠANAS
SISTĒMA (ABAS-II)

*AHENBAHA BĒRNA
UZVEDĪBAS
NOVĒRTĒŠANAS
APTAUJA (CBCL/6-18)

MINHENES
FUNKCIONĀLĀS
ATTĪSTĪBAS
DIAGNOSTIKAS TESTS
(MFAD)

NO 0 LĪDZ 3 GADU
VECUMAM

LMST- II No sagatavošanas
klases līdz 6. klasei

DIBELS NEXT (agrīnās
lasītprasmes tests)
VECUMPOSMĀ NO SEŠU
GADU VECUMA LĪDZ
3.KLASEI

Speciālās pirmsskolas izglītības programmas

Izglītojamiem ar
redzes traucējumiem
01015111

Izglītojamiem ar
dzirdes traucējumiem
01015211

Izglītojamiem ar
fiziskās attīstības
traucējumiem 01015311

Izglītojamie ar
somatiskām
saslimšanām 01015411

Izglītojamiem ar
valodas traucējumiem
01015511

Izglītojamiem ar
jauktiem attīstības
traucējumiem 01015611

Izglītojamiem ar
garīgās veselības
traucējumiem 01015711

Izglītojamiem ar
garīgās attīstības
traucējumiem 01015811

Izglītojamiem ar smagiem
garīgās attīstības
traucējumiem vai vairākiem
smagiem attīstības
traucējumiem 01015911

Vecāks problēmas pieņemšanas ceļā

**NOLIEGUMS
IESTRĒGŠANA**

DUSMAS

KOMPROMISS / KAULĒŠANĀS

DEPRESĪVĀ FĀZE

**PIEŅEMŠANA –
PRODUKTĪVĀS SADARBĪBAS
STARTS**

Ir svarīgi saprast, ka agrīni konstatēti mācīšanās vai attīstības traucējumi, laicīgi sniegta palīdzība un noteikti atbalsta pasākumi nozīmē labākus rezultātus mācību satura apgūvē skolā.